

Görüşler

ADANA HALKEVİ

No: 3800

ADANA : RAMAZAN ÇÖLU MEZARLIĞI
RESİM : ABİDİN DİNO

MAYIS

1943

SAYI : 53

Görüşler

ADANA HALKEVİ DERGİSİ

CİLT : 6

MAYIS 1943

SAYI 83

19 MAYIS BAYRAMI MÜNASEBETİYLE

Gençlik üzerinde düşünceler

Vehbi EVİNÇ

Gençlikten, yeni nesilden bahis açıldığı zaman bazılarımızdan kötümser görüş; bazılarımızdan da aşırı derecede iyimser kanılar ortaya atıldığına çok defa şahit olmuşuzdur. Gerçek üzerinde durmayı en yanlış ve en doğru prensip saydığımız için, bu birbirini tutmayan görüşlere kendi samimi kanaatimizi eklemek istiyoruz.

Tenkrit; hüsnüniyetle, akıl ve mantıkla yapıldığı zaman daima faydalı olmuştur. Fakat hissi şekilde, kayıncı veya batıncı, bir maksada hedef tutulmuşa tabiatle aldatıcı ve zararlıdır.

Gençlik konusu gibi bütün milleti ilgilendiren böyle nazik ve ince bir meselede gelişmiş güzel fikir yürütmek, şüphesiz ki çok tehlikelidir. Bu kudretli varlığı reel bir görüşle incelemeyen hüküm verenler, aldandıklarını ve haksızlık ettiklerini bilmedirler.

Biz orta yoldan yürüyeceğiz. Ve umumi inancımız da bizi bu yola sevk etmiş bulunmaktadır. Bu yoldan uçuruma gidilmez; bu yoldan hayal göklerine de uçulmaz; bilakis bu yol bizi, en özlediğimiz şeyin, hakiki türk idealinin aydın dünya sana, aydın insanına götürür.

Her Cemiyetin kendine göre inançları, kültür kıymetleri vardır. Bütün Kültür müessesesi ve teşekküllerinin gayretini, modern teknik ve ilimle birlikte bu kültür kıymetlerini yeni neslin kafasına ve ruhuna aşlamaktan ve Cemiyete faydalı unsur yetiştirmekten ibarettir.

Yirmi senedenberi ulusal hayatımızda tatbik edilmekte olan yeni tahsil ve terbiye sistemimizin milletimize kazandırdığı genç ve kuvvetli hayat kabiliyetlerine yüksek elemanlar halinde her sahada rasiadıkça millî gururumuzun arttığını görüyor ve şu kesin hükme varıyoruz: Türk çocuğu, yaradılıştaki üstün bir zekâyı ve yüksek bir istidada sahiptir; üzerinde işlenmek şartıyla en mükemmel insan tipini her zaman temsil edebilir.

Bir tohumu verimsiz bir toprağa atarsak ondan ne beklileyebiliriz. İnsan da tıpkı böyledir: hususî bir itina ve yetiştirici bir vasat ister. Cumhuriyet hükümeti ve Türk milleti, en sağlam bir güven ve inanca bakmış bağlıkü gençlik üzerinde, işte bu titizlikle durmakta ve yeni nesli icap eden en uygun şartlar içinde yetiştirmeye çalışmaktadır. Bugün için, belki, beklenen tam netice henüz elde edilmemiştir, gençlerimizde bazı kusurlar ve bir çok eksiklikler vardır; fakat bu, hiç bir zaman, bizi ümitsizliğe götürececek durumda değildir.

Gençlerimizin hemen hepsinde mevcut olan en yüksek meziyet, tereddütsüzce söylemek lâzımsa vatan sevgisidir. Türk çocuğunun bu kuvvetli ve zengin ruh kudretini hiç bir şey söndüremez. Atalarının fazilet ve kahramanlıkları onun bu cevherini daima beslemiş ve arttırmıştır. Bu hususta kuvvetli telkinlerin ve yerinde gösterilen misallerin çok olumlu etkileri görülmektedir.

Bu en önemli sahada gençlerimize karşı tam bir güven besledikten sonra, daha verimli ve daha yüksek bir türk sosyetesinin şerefli varlıklarını olmaları için gereken diğer meziyetleri gözden geçirelim.

Bazı ruhi ve ahlaki hastalıklar vardır ki bir milleti kökünden sarsar. Bizim bugünkü sosyal bünyemizin de tamamen bu gibi hastalıklardan salim bulunduğunu iddia etmek gaffet olur. Şu halde üzerimize düşen vazife, mümkün olduğu kadar yeni nesli bu hastalıklardan uzak bulundurmaktır olmalıdır.

İdeal bir gençte şu vasıfları aramak hakkımızdır:

- 1 — Kuvvetli bilgisinden ve ihtisasından başkaca güvendiği varlık olmayacak.
- 2 — Yaşadığı muhite ve arkadaşlarına karşı daima faydalı ve hayırlık olacak.
- 3 — Yalan, riya, hased, kin, garaz, hatır gönül

ADANADA İLK ÇİFTÇİLİK

Vasif CANBAY

Adana dokuz sene Mısır idaresinde kaldı. İbrahim Paşa Gülek boğazı tabyalarını yaparken, Konyada, Nezipde Osmanlı Ordusile muharebe ederken Adanayı Menlikli Ahmet Paşa idare ediyordu. Memleketin en ziyade muhtaç olduğu asuyişi temin etti. Türkmen göçebelerinin şehre tecavüzlerinin önünü aldı. Köprünün demir kapılarının kapatılmasını menetti.

Bir yoğurtçu kadın Menlikli Ahmet Paşaya Mısır askerlerinden birinin yoğurdunu yeyip parasını vermediğinden şikâyetle bulundu. Menlikli, askeri selâm vaziyetinde dirdi, kadın neferi buldu. Ahmet Paşa:

— Kadın sözün yalan çıkarsa seni idam ederim.

-- Cezama razıyım.

Adanada mevcut bütün Mısır askerinin, seyirci birçok halkın gözünün önünde neferin midesi yarıldı, yoğurt çıktı. Bu müthiş ceza herkesi şandırdı. Memlekette görülmemiş bir asayiş temin edildi.

İbrahim paşa memleketin iktisadî kalkınma çok önem verirdi. Maiyetinde bir de mülehasşislar beyeti vardı. Bunlara tetkikat yaptırdı. Şimal Suriyede yapılan tetkiklere nazaran oranın zeytin mıntakası olduğu tesbit edildi. İstisnasız herkesin dağdan zeytin kütükleri getirerek dikmeleri emredildi. O bölgenin zeytincilik ve sabunculuğunun temelini kurdu. Gaziantapta fıstıkcılığın inkişafını temin etti.

Adanada Yüreğir ovası göçebenin merasıydı. Bir karış yer bile ekilmezdi. Göçebenin ovaya inmesi menediidi. Adana Beylerinin en nüfuzlusu Mennan Beyi İbrahim Paşa çağırtdı. Onun delaletiyle ovayı beylere, ağalara taksimetti. Adanalıya cebren çiftçilik yaptırdı. En büyük çiftçi Mennan

gibi insanlık şerefini küçülten bayağılıklardan uzak bulunarak iş görecektir.

4 — Diğer gâm bir ruh taşıyacak ve neme lazımcılığı en büyük düşmanı sayacak.

5 — İdarei maslahat zihniyetile iş görmiyerek hakikat ve adalet yolunda yürümeyi şiar bilecek.

6 — Gösterişe, yapmacığa, sahte şöhrate kapılmıyarak özgünlüğün remzi ve süsü olan onur ve tevazu hayatının meş'alesi addedecek.

7 — Vazifesi uğrunda titreyerek onu hasasiyetle ve en iyi şekilde başarmaktan zevk duyacak.

Bunlara bir çok şeyler daha ilâve edilebilir. İşte bazı gençlerimizde noksan görülen vasıflar bunlardır. Yeni nesli bu vasıfları haiz olarak yetiştirmeye çalışmak en birinci meş'alemiz olmalıdır.

VEHBI EVİNÇ

Bey olmak üzere Adana bir çiftçi memleketi oldu.

Adanayı Mısır ordusu istila etmeden önce her kaza bir derebeyin idaresindendi. Çapulculuk en kârlı işti. Bu yüzden de derebeylerin idaresinde harp eksik olmazdı. Asayişin olmadığı bir yerde ziraat, ticaret olmaz. Yurttaki derin yoksulluğun en büyük sebebi asayişsizlikti.

Sadrazam Hafız Mehmet Paşa Nezip muharebesine giderken Adanadan geçti. Son derebeyi Hacı Ali beyi beraberinde götürdü. Yolda atın karnından geçirmek suretile ayaklarına bukağı vurdurarak İstanbula sevketti.

Tarsusta Keloğlu, Karaisalıda Menemenci-oğlu, Yarpuzda Küçük Alioğlu, Saimbeyli taraflarında Gökveli oğlu gibi derebeylerini de İbrahim Paşa itaate mecbur etti.

O tarihte kılınc kullanmaya, süvarilige çok önem verilirdi. Hacı Ali Bey olaganüsü bir biniciydi. Mükemmel cirit oynardı. En yüksek zevki şahinle ava gitmekti. Hükümet konağının üstünden cirdi aşırır, değnek yere düşmeden havadan kapardı Ağaca dört gövde koyun etini astırır atla doludizgin giderken hizasına gelince kılıcı çeker bir vuruşta iki biçerdi. O devir silahşörlüğünün en güzel bir örneğiydi.

Türk feodalitesini ortadan kaldırmak için çok uğraşan Sultan Mahmut bir gün Hacı Ali Beğe:

-- Adanayı özledin mi?

— Çukurovada bir şahin kaldırabilsem,

Adanaya dönebilmek için halâ ümitli ve arzu lu olduğunu gören Sultan parmağıyla idam işaretini verdi.

Adanada şimdiki amele teşkilâtının esasını kuran İbrahim Paşadır.

İşgününün beş buçuk gün oluşunu, amelenin mesai saatını, istirahat müddetlerini işçiye verilecek yiyeceğin miktar ve nevini, tutmalara (yavaşma) verilecek elbise ve ayakkabıyı, tutmalara ekilen şekeriyi, evdecinin (aşçı) vazifesini hukukunu tayin eden hep o teşkilâttir.

Haftanın sonunda işini bitiren amele işten dönmeden merasimle orijinal bir dua eder: "Akşama hürmet, sabaha niyet, kolumuza kuvvet, ağamıza devlet, kesesine bereket, hükümetimize nuret, İbrahim Paşaya rahmet, kör şeytana lânet, bir daha lânet, bin daha lânet, Peygambere salevat.,,

VASIF CANBAY

GENÇLİKTE

AHLAK VE KARAKTER

Rasim BAŞGÖZ

— Geçen Sayıdan Devam —

3 — Göze batar derecede laubalilik ve teklifsizlik. " Hazırol — rahat komutasının ifade ettiği ciddiyet ve gevşekliği idrak edememek; İş sırasında teklifsiz davranmak. "

4 — Yabancı kültürlerle karşı duyulan özenti ve zayıf ruhluluktan gelen mukallitlik. " Bilhassa filimlerdeki artistlerin saç, giyiniş ve tavurlarını taklit etmek. " Halbuki Türk gencinin bunları taklit etmeğe hiç de ihtiyacı yoktur. Cedlerindenberi devam edegelen güzel huylar onu diğer milletlerin mukallidi olmaksızın yükseltecek kadar zengindir.

5 — Zevke, eğlençeye rahata düşkünlük " bu rada bir müşahademi arzetmeğe müsaadenizi rica ederim. Bir sonbahar Cumartesi idi. Adana Halkevinde çaylı dans vardı. Biz bir kaç arkadaş asfalttan geçerken 18—19 yaşlarında biri yanındaki aynı yaşta arkadaşlarına : " bak şu morukların eğlencesine bizim hayatımız da böyle geçiyor. " diye iç çekiyordu. Tek misal geniş bir tamime asla imkân veremezse de bunu tipik bir misal olduğu için söylüyoruz. "

6 — Mahrumiyete katlanmadan, çile çekmeden her neye mal olursa olsun paraya kavuşma. " Biz bunu piyango ahlâki diye vasıflandırabiliriz. "

7 — Günlük gelirimizi düşünmeden lükse düşkünlük göstermek (olmasa da olur) diyememek.

8 — Küçük Zanaatları hor görme, cemiyetin küçük işlerini mühimsememe.

9 — Aşırı derecede hodgamlık. " Aile saadeti, çocuk yetiştirme, başkalarına iyilik namına fedakârlık azlığı. "

Gençlikte gördüğümüz mezihetlere gelince

1 — Tamamen şuurlu Türklük aşkı, Milliyetçilik sevgisi gençlerimizde kuvvetlidir.

2 — Büyüklerimize ve kahramanlığımıza karşı beslenen derin sempati kayda lâyıktır: Atatürk ve İnönü bu iki isim bu günkü gençliğin parolasıdır diyebiliriz.

3 — Yurt sevgisi gençliğimizde ihtiras halindedir.

4 — Gençliğin spora verdiği ehemmiyet büyüktür. Bu hareket muhakkak yakın bir zamanda

arkımızı daha çok güzelleştirecektir.

5 — Gençlik müsbet ilimlere büyük bir alâka gösteriyor. Hurafelerden ve batıl inançlardan tamamen sıyrılmıştır.

6 — Güzel sanatların her şubesinde duyulan sempati ve gençliğin gösterdiği faaliyet bilhassa kayda lâyıktır.

J. Karakter

Konuşmamızın mevzuu " gençlikte ahlâk ve karakter " olduğu halde şimdiye kadar hep ahlâktan bahsettik, seciye üzerinde hiç bir şey konuşmadık diyebilir miyiz? Bütün konuşmalarımız karakterin teşekkülünü temin eden vasıflar üzerinde cereyan etti. Bu vasıflar her şahısta başka başka şekillerde belirecek, bir şahsı diğer bir şahıstan bu manevî ayrılıkları ile tanıtacaktır.

Bir şahsı, zeka, hassasiyet ve faaliyet tarzları itibarile diğer fertlerden ayıran, onun hususiyetini açıklatan vasfa seciye diyoruz. Ahlâki bügi ve ahlâki hayat konuştuğumuz şartlar altında bilinip yaşanırsa bunun tabii neticesi olarak karakteri idrak etmiş oluruz.

Aziz dinliyecilerim,

Tarihin kaydettiği zamandanberi ihtiyar küremizin her yerinde ve her devrinde milletlere ahlâk ve kültür aşımış Ulusumuz, daha üstün ahlâk ve karakter kazanacak; bütün dünyanın takdirle, gıpta ile, hatta hasetle yapışını ye yükselişini seyrettiği bu günkü yurdumuz ve milletimiz yakın bir gelecekte diğer milletlere gene ahlâk ve kültür örneği olacaktır.

Sayın dinliyecilerim,

Milletimizin göz bebeği, Aziz Babamız, Milli ahlâk ve karakterde Yüksek örneğimiz ve idealimiz, Büyük Türk birliğinin sembolü İnönü'nün hepimizi ahlâk savaşına çağırın mert ve kesin komutası ile sözlerime son veriyorum:

" BİR MEMLEKETTE NAMUS ERBABI LA-AKAL NAMUSSUZLAR KADAR CESUR OLMADIKÇA O MEMLEKET İÇİN KURTULUŞ YOKTUR. "

— SON —

Mısır Kölemenleriyle İlhaneliler arasındaki

REKABETİN ÇUKUROVAYA İNTİKAL EDEN SAFHALARI...

Nurettin UNEN

Çukurova, Stratejik önemi, ekonomik üstünlüğü yüzünden tarihin her devrinde göz kamaştırıcı olaylara sahne olmuş, şehir ve kasabaları yanmış, yıkılmış, üzerinde yaşayanlar defalarca harp ve tabii afetler yüzünden kırılmışlardır.

Dolaylarındaki izli, ufaklı devletlerin, beyliklerin didişmeleri yüzünden sık sık zedelenen bu ülke, büyük bir medeniyete merkez olmadığı gibi üzerinde kuvvetli bir devlet de kurulamamıştır.

İşte, bu yazımızla bu vakalardan birini, küçük Ermenistan devrinde Mısırlılarla İlhaneliler arasında gelip geçen olayların bu sahaya intikal eden kısımlarını kısaca söz gelişi edeceğiz.

Ancak her şeyden önce devrin, tarihi durumu belirtmek, bu devletler arasında geçen özel olayları; genel olaylar çerçevesi içinde açıklamak zorundayız.

Küçük Ermenistanın ortaya çıkışı :

Türkler II. nci yüz yılda Ermenistanı zaptedince, Ermeniler kaskasyadaki yurtlarını terk ederek kilikyaya sığınmışlar, haçlıların yardımıyla burada küçük Ermenistan denilen devletçığı kurmuşlardır.

Bu devirde Selçuklularla Bizanslılar birbiriyle dalaşmakta idiler. Bundan istifade eden Ermenisınırlarını genişlettilerse de dolaylarındaki büyük devletlerin tayziki altında ezildiler.

Küçük Ermenistan ayrıca tetkik edileceğinden esas mevzuumuza dönelim, ve bu devirde Mısır ve Suriyede kurulan devletlerden bahsedelim :

Daha Abbasiler zamanında, Maveraünnehir ve Türkistandan getirilen ve halife saraylarında terbiye edilen Türkler, Mısır ve Suriyede önemli idari ve askeri makamlar elde etmişlerdi. Tülonlular, Abşitler ve Fatimiler, istiklâl bile kazanmışlardı.

Selçuk imparatorluğunun kuruluşundan sonra da garba gelen Oguzlar sayesinde Suriyede Türkler büsbütün çoğaldılar.

Büyük Selçuk Sultanları vilâyetleri, şehirleri, ya, ailesi efradına veya çok sevdikleri kumandanlara veriyorlardı. Bu beyler, ancak bizzat zabtetmek şeraitle hâkim oldukları beldelerde, Sultanın, zayıf bir anından istifade ederek istiklâl kazanıyorlardı.

İşte, bu meyanda Türk kumandanı Aksungura Selçuklular tarafından Halep tarafları verildi, Aksungur ölünce yerine oğlu İmadettin ve sonra Nurettin Zengi geçti.

Nurettin ordularının komutanı olan Salâhattin Fatimilerden Mısır, ve Nurettinin ölümünden sonra da oğullarından Suriyenin bir kısmını aldı.

Ve Eyyubiye devletini kurdu.

Türk ve Çerkes Memlûklar devleti :1250 - 2517

Eyyubi hükümdarları çoğu oguz ve kıpçak olan Türklerden askeri kıtalar ve bilhassa muhafız alayları teşkil ederlerdi. Ezcümle, Salih Nurettin Eyyüp moğollar yüzünden kıpçaktan kaçan köleleri sahilde Ravzaşehrinde terbiye ederek Bahriye denilen hassa askerini yapmıştı. İşte bu memlûklere büyük mesnetler verildi. Bunlardan Ay bey, Eyyubileri yıkarak Mısırdaki Memlûk devletini kurdu. Aybek, Eyyubilerin son hükümdarı Salâhattin ailesinden Musanın Atabeyi idi. Bu devletin son hükümdarı Seyfeddin Muzaffer Kutuzu da Ay beyin kölelerinden Baybars öldürerek tahta çıktı, ve Moğollardan kaçan Ahmedî halife yaptı.

Memlûklar, Türklerin tahakkümüne karşı Çerkes kölemenleri kullanmaya mecbur kalmışlardı. Baypars da bunlardan biridir.

Bu devirde Anadolu'nun durumu:

Selçukların kurdukları devletlerin en kuvveilisi Anadolu Selçuk devleti idi. Selçuk torunlarından Kutulmuş oğlu Süleyman Birecik ile Urfa arasında yaşayan Türk kabilelerinin başına geçmişti. Melik şah zamanında Bizansla harbe memur edildi. Orta ve garbi Anadoluyu aldı. İznik merkez yaptı. İşte bu tarihten itibaren Türkiye (Anadolu Selçuk Devleti) kurulmuş oldu. Melik Şahın oğlu ve halefi Berkyaruk zamanında babasının yerine geçen Kılınç Arslan I, Berkyarukun halefi Mehmedî tanımadı. Kılınç astan Çanakkale den Tarsusa kadar sınırlarını genişletti.

Baycu kumandasındaki bir Moğol ordusu Selçuk kuvvetlerini Köse dağda katli surette mağlup edince vergi vermek şartıyla sulh yapıldı ve bu tarihten itibaren de bu devlet adeta bir eyalet haline girdi. 1243. Artık Selçuk orduları, Hülâgü namına Suriye seferlerine iştirak ediyorlardı. Anadolu Hülâgü'nün naibi Muinettin Süleyman Pervanenin oyuncuğu olmuştu, Fakat Demirtaşın Mısır kaçması üzerine Anadoluda İlhanelilerin da nüuzları kırıldı. 1335 İlhaneler Ebu Saidin ölümünden sonra Türkmen beyleri birer birer baş kaldırdılar. Bu devletlerin içinde en kuvvetlisi Karaman oğulları idi.

İlhaneliler:

"Büyük insan katili", Temuçin — Cengiz, Moğolistan'daki Tatar, Moğol, Kerait ve Maymanları itaate aldıktan, Çini zadeleyip Orta Asya'daki bir kısım devletleri yere serdikten sonra Harzemşah Kutbettin Mehmedin yanlış siyasetile batıya

yönelmiş. "Boşlukta yalnız bir güneş, göklerde bir tek kudret olduğundan, yer yüzünde de ancak bir han bulunmasını isteyen" Mükemmel Muharip „ Cengiz, ölünceye kadar Kuru yogurt ve ıslı etle beslediği askerlerini dört tarafa koş turdu. Asyanın bir ucundan, Avrupanın göbeğine kadar kanatlandılar. " Taclar ve tahtlar hâkimi „ " Altın ineğe tapan Tatarlar Hanı „ Cengiz ölünce Dört büyük imparatorluk peyda oldu.

1 — Kubiayla başlıyan Çin 2 — Çağatay çocukları idaresinde Türk 3 — Cuci çocukları idaresinde Kıpçak 4 — Hülâgû idaresindeki İran İmparatorlukları..

Mengünün hanlığı zamanında Ermenistan kralı Haytün, Büyük Han ile bir muahede aktetmek için Almalğa gitmiş, kendisini hristiyan dinine davet etmiş, Halifeyi ezmek için hristiyanlarla birleşmeği teşvik etmiş. Bu teklif Moğolların da işine geldiğinden Mengü Han da biraderi Hülâgûyu İrana göndermişti. 1253 O da Bağdadı zatederek İstanbul boğazına kadar Anadoluya sahip oldu. Kumandanı Bayçu Noyan Konya tahtını istediği gibi idare etti. Zaten vazifesi Cengiz yasasına itaat edenleri af, karşı gelenleri kesmekti. Bunda muvaffak oldu. Zira " İnsanların en büyük zevki ve neşesi, asileri tepelemek, düşmanı mağlûp ederek, nesi varsa almak adamlarını gözlerinden, yüzlerinden yaş akıncaya kadar inletmek, iyi beslenmiş atlarına binmek. Zevcelerinin karınlarını ve göbeklerini kendine yatak yapmak, onların gül gibi yanaklarını okşamak ve al dudaklarını öpüp emmektir " diyen Yesugay Bagatur'un oğlu „ Allahın belası „ Temuçinin torunu idi.

Vaktile açlığını gidermek için tarla fareleri avlıyan, Karısını çaldıran Cengiz, Yurdunun korkunç şimşeklerinden daha merhametsiz olarak bu intikamını Asya milletlerinden nasıl çıkarmışsa, Hülâgûda onun eserine devamla, Yakın Şarkın Çürümüş müesseseleri aynı honharlıkla yıkılmıştır.

İrana yerleşen Tuli Oğlu Hülâgû, İsmailiye mezhebini " Mülhitleri „ doğradıktan, kalelerini yıktıktan, Irakı Acemi aldıktan, Bağdadı zaptederek halifeyi öldürdükten sonra 1258 Diyarbakırdan Suriye içlerine kadar zabt ve Şama emirler, Şah-nalar tayin etmişti. Esasen Hülâgûdan evvel de bir kaç defa Moğollar tarafından çignenen Suriyenin hükümdarları, Bağdadın zaptında Hülâgûya yardım etmedikleri için endişe içinde idiler, fakat aralarında birlik yoktu. Ket Boğa Şamin son Ey-yubî Emiri Nasırı ete geçirerek Hülâgûya yolladı. Fakat kendisi Mısır harbinde ölünce intikam kasdile nasır da öldürüldü. Batu oğlu Altın ordu devleti başında bulunan Bereke hanla olan mücadelelerindeki üzüntüler yüzünden ölen ve 40 bakire kızla gömülen Hülâgûnun halefleri zamanında, Memlûklarla ve Altın ordu devletleriyle mücadele-

ler olmuştur. Nihayet Ebu Sait Bahadır Han 1316 — 1335 büyük rical ve kumandanlar arasında ihtiras ve husumetler ölümünden sonra bütünü alevlendi. Nihayet imparatorluk iki büyük ailenin elinde kalır gibi oldu.

1256 dan 1344 e kadar devam eden bu hanedana, eyalet yahut kabile hanı manasına, kaanlara karşı tam itaate borçlu olduklarını ima eden " İhan „ adı verilmiştir. Bir bakıma uluslar hâkimi demektir.

İhanlılarla ve Mısırlılarla olan ilgilerinden dolayı birazda Altınordu devletinden bahsedelim.

İtil Bulgarları ve Kıpçak Türklerini hâkimiyetleri altına alarak, Kıpçak sahasında Altın ordu devletini kuran Cengizin torunu ve Cucinin oğlu Batu Handır. Cengiz öldüğü zaman İrtişten itibaren Batı Kıpçak sahası, Harzem ve İranın Hazer cenubundaki vilâyetleri kâmilen Cuci çocuklarına kalmıştı. Bunlardan Batu, diğerlerine hâkim oldu. Halefi ve oğlu Sartaktan sonra han olan ve müslümanlığı kabul eden (1257) Bereke Han, Hülâgû ile mücadelede bulundu. 1262. Neticede Hülâgû yenildi. Bu halplerin sebebi, Ticaret yolu olan İran ve Azarbaycanın Hülâgû eline geçmesi, ve Hülâgûnun, zabtettiği yerlerden (yasa gereğince) pay vermemiş olmasıdır.

Buna rağmen Mısır Sultanları Bayparstan itibaren Altın ordu ile hoş geçinmişler. hediye ve elçiler göndererek birbirlerini müslümanlık bahanesile Hülâgû aleyhine kışkırtmışlardır. Bu dostluk Berekenin halefleri zamanında da devam etmiştir. Devre hâkim olan ve mevzuumuzla ilgili bu-

lunan devletlerin kısaca izahından sonra, bu devletler arasında, Çukurovada geçen hadiseleri anlatılabileceğiz. Yalnız görüşlerin sayfalarını fazla işgal etmemek için bu bahsi gelecek sayıya bırakıyoruz. — DEVAM EDECEK —

Bu yazı için baş vurulan Eserler

- 1 — Deguingnes (Hüseyin Cahit) Türklerin Tarihi umumisi cilt 3—4
- 2 — Tarih II Orta zamanlar T. T. T. cemiyeti
- 2 — İslâm Ansiklopedisi Cüz L
- 4 — Ralph Fox (Rasim Göknel) Cengiz Han
- 5 — Prof. Or. V. Barthold (Prof. Dr. M. Fuat Köprülü) İslâm medeniyeti Tarihi
- 6 — Konya Halkevi dergisi Sayı 14 — 15
- H. Fehmi Tuğral
- 7 — Harold Lamb (Ali Naci) Cengiz Han
- 8 — Ebülfereç - ibnûlbibi Tarihi Muhtasarüdüvel

Adananın Coğrafyasına BİR BAKIŞ

Seyfi ALPAN

Adananın Coğrafyasını toplu olarak gözden geçirmeye çalışacağım. Halkevimizin Dergisinde, bir tertip üzerine coğrafi görüş ve etüdlerimi aşağıya yazıyorum :

1 — Adananın Coğrafi mevkii ve önemi — Çukurova veya Adana ovasının kuzey (şimal) kenarında Seyhan ırmağının sağ kıyısında kurulmuştur. Türkiyenin Güney (Cenubi) Anadolu Bölgesinin en büyük şehridir. Adana bir taraftan Kozan, Saimbeyli ve Maraş'a giden yolların başlangıç noktası olduğu gibi diğer taraftan da Anadolu — Bağdat demiryolu üzerinde önemli bir istasyondur. Akdenize kırk kilometre mesafe ve denizden yirmi metre yükseklikte bulunur. Adana, zengin Adana ovasının çok ziyade kazanç getiren mahsullerinin pazar yeri, Doğu ve Güney Doğu Anadolu ile kısmen Orta Anadolu (Konya, Kayseri, Niğde Vilâyetleri) nin ithalât ve ihracatına tavassut eden canlı bir merkezdir.

2 — Adananın Yüzey şekli : (Avarız Zemin) Adananın verimli bir ovanın kenarında (Adana ovası veya Çukurova) kurulduğunu yukarıda söylemiştim. Adana ovasının nüvesi evvelâ Toros dağlarının önündeki kıvrımların (Silsilenin) çökmesi ile teşekkül etmiş sonra Seyhan, Ceyhan, gibi akarsular da getirdikleri allüvyonları yığmışlardır. Bu suretle allüvyonlu (luhki) bir ova meydana gelmiştir. Bu sebepten Adana ovasının ovaları oluşlarına (teşekküllerine) göre tiplere ayırırken allüvyonlu ovalar arasında saymaktayız. Adana ovasının Güney Doğusunda gördüğümüz kayalık tepeler, Misis tepeleri Torosların önündeki kıvrımlar çökerken kalan artıklardan başka bir şey değildir. Çökmüş alan üzerinde çöken (teresüp eden) Miyosen " Miocene " (üçüncü zamanın neogen devrinin ilk katı) devri kalkerleri Batıya (Garba) ve Kuzeye doğru hafifçe meyil payda etmek suretile kendilerinden sonra kıvrımlaşan dağ Anfiteatrlarını (Amphiteatre) örtmektedirler. Adana ovasının yukarı kısmı dağların yamaçlarından inen, çakıllarla örtülü geniş alanları keserek geçen akarsuların aşındırma faaliyetleri neticesi olarak ortalama yüksekliği seksen metreyi bulan bir ova haline gelmiştir. Adana ovasının aşağı parçası ise akarsuların getirerek yığmış olduğu allüvyonların sığ bir körfezi doldurması

ile hasıl olmuştur diyebiliriz.

Adana ovasının aşağı parçası (yüksekliği yirmi metre) Seyhan, Ceyhan, Tarsus (Berdan) gibi ırmakların deltasından başka bir şey değildir. İşte bu delta yukarıda isimlerini yazdığım ırmakların daimi aşındırma faaliyeti neticesinde denize doğru ilerliyerek yer kazanmaktadır. Adana Ovasını meydana getiren, yukarı ve aşağı Adana Ovalarile Güney Doğuda gördüğümüz Misis tepelerinin Jeolojik (Geologique) yapıları aynı değildir. Yukarıda Adana Ovası Konglo meralardan meydana gelmiş ve üzeri ince bir Umüs ile örtülmüştür. Bu parçadan istifade azdır. Sebebine gelince : Irmaklar yataklarını derin kazmış olduklarından yereyi (Araziyi) sulamak için pek istifade edilememesidir. Burada gördüğümüz bitki örtüsü bozkırdır. Bozkırlarda hayvan beslemek kârlı olduğu için hayvancılık burada önemli bir yer almaktadır. Bu parçada nüfus az, köy ve kasabalar dağınıktır. Köylere su boylarında rastlanmaktadır. Aşağı Adana Ovası, çok verimli bir yerdir. Zira akarsuların getirdikleri allüvyonlar toprağın verim kabiliyetini daima arttırmaktadır. Bundan başka akarsular bu düz yereyde (arazide) yataklarını derinleştirmiyerek akmaları dolayısıyla aşağı Adana Ovası kolayca sulanabilmektedir. Binanaleyh aşağı Adana Ovasında köy ve kasabalar daha çoktur. Adananın ekonomik kalkınmasında en esaslı rolü oynamaktadır. Adana Ovasının Güney Doğusunda, Iskenderon körfezinin kuzey Doğusunda bulunan Misis tepeleri üsttebeşir (İkinci zamanın en üst katı) ve Eosen " eocene " (Üçüncü zamanın Eogen devrinin ilk katı) devirlerinin açık renkli kalkerlerinden teşekkül etmiştir. Bu tepelerin yamaçları dikdir. En yüksek noktası Nurdağı (790 metre) dir. Misis tepeleri Batıda Ceyhan ırmağına doğru dik olarak inmekte ve ırmağın öbür kıyısında yükselen iki dağ kütlesi ile kozanın bulunduğu kayalık alan ile bağlanmaktadır. Kayalık olan Misis tepeleri bazı yerlerde makilerle örtülmüştür. Eskiden bu tepeler koruluk bir halde bulunuyordu. Burada derince olan vadiler bol sulanmış ve ekilmiş olup bir çok köyler de vardır. Buraya kadar verdiğimiz izahattan sonra yukarıda söylediğim

bir noktaya temas ederek mevzuumu daha ziyade aydınlatmak isterim. Türkiyede Miyosen Miocène tortuları (rusubatu) denizde veya gölde meydana gelmiş olsun, hemen daima vukubulmuş olan hareketler dolayısıyla maıldirler. Bu hareketlerin neticelendirdiği şekil değişmelerinde, bazan kıvrımlar (iltivalar), bazan da faylar (uzunlun- gunca yer kabuğu tabakalarının birbirlerine nazaran şakuli istikametde durumlarını değiştirdikleri çatlaklar) ayırt edilir. Güney Anadoludaki denizsel (bahri) Miyosen yereyi (arazisi) de kezalik kıvrım peyda etmiştir. Toroslarda ne Anti Toroslarda Neogen " Néogène " den (Üçüncü zamanın ikinci yarısı) evvele ait Nümülitik " Num mulitique " veya Eogen " Eogène " devrinin (Üçüncü zamanın ilk yarısı) sonuna doğru en son olarak kıvrımlaşmış (iltiva etmiş) olan tabakaların teşkil ettiği neveler, geniş ve bilhassa Miyosen tabakalarını ihtiva eden hafif meyilli bir yüzeyde (satıhta) meydana çıkarlar. Mersin veya Adanada ise deniz sevisine inerler. Düzlemin (müstevinin) ortalama meyilli bir iki derecedir. Miyosen devri sonunda vukulmuş olan Tektonik " Tectonique " hareketler (fay - fayille, kıvrım, kırılma gibi yer kabuğunun maruz kaldığı hareketlerin şumullu manası) Doğu batı istikametinde kıvrılma (iltiva) temayülü göstermektedir. Miyosenden sonraki Dislokasyonlorlar " Dislocation " (yer kabuğu tabakalarının tabii durumlarının bozulması neticesi olarak husule gelen hareketlerdir. Dar manasile bu tabir göçme, çekme neticesi olan fay yerine kullanılmaktadır.) Daha evvel vukua gelen kıvrımların sonu gibi görünmektedirler. Adana civarında alttaki tabaka kalar üzerin Diskordans " Discordance " (gayri mutevalak) bir surette yerleşmiş olan konglomera hafif meyilli düzlemin harici kenarını çevirmektedir. Diskordans bir surette bulunan konglomeraların da kat'iyetle yaşları malûm değildir. Adana ovasını çeviren ve bir iki derece ile denize doğru meyilli olan Toros dağlarında vadiler Güney eteğinin yüzünde bilhassa kazılmışlardır. Denizden uzaklaştıkça daha fazla derine doğru vadiler kazılmakta devam ediyor.

Hülâsa; Adana Ovası veya Çukurova Toros Dağlarının önündeki kıvrımların çökmesi ile teşekkül etmiş, sonra akarsuların getirdikleri allüvyonları yığılarak verimli Adana Ovasını meydana getirmişlerdir. Toros dağları da üçüncü zaman kıvrımlarına aittir.

III — Adananın İklimi — İklim demek temperatür (suhnet), rüzgâr, yağmur, dolu, kar... gibi havaya ait olayların ortalama evsafı demektir. Binanaleyh Adananın iklimini anlatabilmek için bü-

DEFNE DALI

Bir gün pencereden uzan,
Elinde bir defne dalı.
Bir gölge ol, peşime takıl
İçime şarkı gibi dol bazan!..

Bir hasat türküsüdür göz,
Unut, kendini rüyalarımda.
Ne zaman geçeceksin nasibim gibi
Kapımdan gelinlik esvablarınla.

— 1941 —

NERDE

Nerde, içimde gültümseyen bahar;
Sabah.. Ah malibulyası perdelerin.
Nerde sularımızı yüklenen rüzgâr
Ve bahçemde yalınayak dolaşan gecelerin?.

Nerde, ömrümün huzur dolu rüyası
Sularında saadetin yıkandığı memleket,
Ve güz yapraklarının yıldızlara duası,
Nerde yuvalarda sükûn, başaklarda bereket?.

— 1942 —

Şâkrü Enis REGÜ

ün bu elemanları (unsurları) göz önünde bulundurmak lâzımdır. Diğer taraftan bir yerin iklimi hakkında esaslı bir fikir elde edebilmek için bir çok senelere ait rakamların ortalamasını alıp karşılaştırmalıdır. Adana iklim tiplerinden temami- le Akdeniz ikliminin karakterini göstermektedir. Yani yazları sıcak ve kurak, kışları ise mülayim ve yağmurludur. Yazın durgun havalarda, öğle ü- tü termometre kırk derecenin üstüne çıkabilir. Hat- ta gölgede kırkbeş kaydedilmiştir. Yazın hava ekseriyetle açık ve bulutsuz olur. Yağmur hemen yok gibidir. En yağmursuz aylar (1931 yılına göre genel olarak Temmuz (3 mm) Ağustos (2 mm) ve Eylül aylarıdır. Adanada kış geç gelir, yukarı- da söylediğim gibi mülayim geçer. Yağmurlar Sonbaharda başlayıp kış müddetince ilkbahara kadar devam eder. Kar kışın yüksek dağlar üzerine düşer. Adana Ovasına kar hemen hiç yağmaz. Arasına, bilhassa Kuzey — Doğu rüzgârları es- tiği zaman kar yağarsada ekseriyetle yeri kapla-

maya zaman kalmadan eriyip gider. Şimdi Adana ikliminin bu karakterlerinin sebeplerini meydana çıkarmaya çalışalım: Adana Ovası üç taraftan (Doğu, Batı, Kuzey) dağlarla çevrilmiş bulunması ve binanaleyh soğuk kuzey rüzgârlarına tamamen kapalı kalması ve yalnız Güneyin sıcak rüzgârlarına açık bulunması cihetile ortalama temperaturü yüksektir. Sonra Ağana ve havalisi yazın Ege denizi alanında esen Etezien Kuzey rüzgârlarından mahrumdur. Sıcaklığın fazla olması işte yukarıda arzettiğim sebeplerdendir. Yazın Adana Ovasının kurak olmasının sebebine gelince: Kışın, İl ve Sonbaharda esen Ak denizin Güney Batı rüzgârlarına yaz mevsiminde pek azalmış olması (Adanada yazın üç ayına düşen yağmur payı %3 kadardır.) Diğer taraftan Yaz ve Sonbahar mevsimlerinde esen güney rüzgârlarının da alçak olan Adana Ovasına yağmur getiremeyişidir. Şimdi kışın Adananın neden yağmurlu olduğunu söyleyelim. Güney batıdan Iskenderun körfezi alçak basıncına (tazikine) doğru esen rüzgârlar Ak Deniz üzerine geldiklerinden nemli rüzgârlar toros dağlarına tesadüf edince yükselmele-ri neticesinde şiddetli yağmur getirirler. Zira hava yükselirken soğur, alçalırken ısınır.

Hakikaten fizik tecrübeleri gösteriyorki yükselen bir gaz, basıncın azalması sebebiyle genişler, ve bu suretle hararetinden kaybeder. Ve inme hareketinde, basıncın artması sebebiyle hasıl olan şiddetli bir büzülme neticesi olarak harareti artar. İşte Adananın ve bütün Güney Anadolu Bölgesinin (alanı dışı geniş olarak AkDeniz havzasının) kışın neden yağmurlu olduğu problemini (meselesini) bu suretle çözebiliriz. Adanada en sıcak ayın ortalama sıcaklığı 28,5 derecedir. En soğuk ayın ortalama sıcaklığı da 8,5 derecedir. Yağış tutarı da 110 cm dir. Yıllık ortalama sıcaklık 1938 yılına göre 18,6 derecedir. Aynı sene de bulutluluk ve yağış durumu şöyledir: Açık günler 132, bulutlu günler 185, kapalı günler 58 dir. Yağış tutarı (1938 yılında) 732 mm dir. 1931 de ise 702 mm idi.

IV — Adanada Bitki Örtüsü — Adana Akdeniz ikliminin etkimesi (tesiri) altında olduğundan bitki örtüsü de bu durumunu aksettirecektir. Zira bitki örtüsü üzerine etki (tesir) yapan etmenler (amiller) arasında en başta iklim gelir.

Sonra yüzey şeklini (avarızı zemin) ve durumunun ve jeolojik bünyenin rolü olduğu ma- jümdür. Bitkilerin yaşayışına ve yertzünde yayılış- larına en önce etki yapan kuvvetler sıcaklık, ışık, nem ve rüzgârlar gibi iklime ait şartlardır. Bun- ların arasında en önemlisi sıcaklıktır. Adanada yağmur miktarı hemen hemen Kışın ve Sonbahar mevsimlerinde dağıldıklarından, en soğuk ayın ortalama sıcaklığı 8,5 derece olduğundan, bu

NEKAHAT

Uykusunu tamamlamış dallarda yaprak
Tarlalarda açılmış bahar;
Gelincik kokusile dolmuş toprak
Olgun rüyalar içinde bahtiyar..

Çeşmelerde huzur içinde akar su
Bahçeler ve çiçeklerde yağmur kokusu.
Gecelere renk verir bulutların uykusu
Bir akşam vakti tazelenirken hatıralar.

Unutulmuş beyaz kiltbeler,
Renk ve ışığa açar penceresini.
Bekler mevsim sonu kuşların geçişini
Meçhul arzulara açılan eller.

Sami GÜRLEV

yüksek temperatur sebebiyle bitkilerin gelişmesi (büyümesi) devresi uzamış olur. Bitkilerin gelişmesi mevsimi olan yaz, sıcak ve kurak olduğun- dan bitkiler yaz kuraklığına uymak zorunda kalmışlardır. Adana Ovasında İkbaharda canlanan, yazın tamamen kuruyan otluklar görürüz. Bu ova ağaç kümelerinin çerçivelediği köylerle kesilmiş- tir. Limon, Portakal, turunc ağaçları, güller, ko- kolu yaseminler, nar ağaçları, badem ağaçları, zeytin, muşmula, dud, Trabzon hurması, yeni dünya, hurma ağaçları (palmyeler), tarlalar ke- narında frenk incirleri, dereler boyunca sıralanan söğütler, zakkumlar, gölge veren meşe, çınar ve ilgonlar hep bir araya gelerek orman halini andı- ran bir ağaç kümesi meydana getirmişlerdir. İşte bu kümenin nemli ve boğucu havasında çiçekle- rin, hatta meyvelerin ışıklı renklerinin parıldadığı- nı görürüz. Tarlalarda pamuk, buğday, arpa, su- sam, darı, mısır, pirinç, nohut, fasulya, börülce, mercimek, patates, kavun şekerkamışı vesairenin ekildiği görülmektedir. Bağlarda çoktur. Bu ova- nın dağlık yerlerinde ve alçak dağ yamaçlarında ise maki " makis " ismi verilen bitki topluluğu- nu ve ormanların bozulduğu yerlerde ise ayrıca çalılıkları görürüz. Makiler, sert yapraklı, dikenli, her mevsimde yeşil duran çalılıklardan ve bodur ağaçlardan meydana gelmiştir. Şu halde kısaca makiler çalılıklar ve kısa boylu fidanlar kümesi- dir denilebilir. Korsika adasında bu şekildeki bitki topluluğuna verilen maki ismi sonradan Ak deniz memleketlerinin en esaslı bitki örtüsüne verilen isim olmuştur. Makilerin şekli toprağın fazla veya az kireçli ve killi ve kayalık oluşuna mevki ve durumlara göre de değişmektedir. Eger toprak çok kuru yani fazla kireçli ise makiler cılız ve seyrek çalı kümecikleri halinde görünür- ler.

Bizans imparatorluğu Devrinde Adana'nın Mezhebî Vaziyeti

Şevki BERKER

BIBLIYOĞRAFYA

- 1 — Lavisste et Rambaud, Histoire Générale, 1, Paris, 1934 ve türkçe tercümesi : Tarih . : Umumi, Is, 1334 ve 1928
2. — Charles Diehl, Histoire de l' Empire Byzantin, Paris 1914 ve, Türkçe tercümesi : Bizans imparatorluğu tarihi Is.
3. — A. A. Vasilev, Histoire de L' Empire Byzantin, 1, Paris, ve türkçe tercümesi : Bizans imparatorluğu Tarihi, Ankara Maarif Matbaası 1943.
4. — Tarih - i Osmanî Encümeni Mecmuası, cüz XXII, Is, 1329.

Bizans İmparatorluğu, garba nazaran Grek ve Lâtin tezadının tabii bir üstünlüğünü taşıyor ve bu hal mezhebî hayatta da kendini gösteriyordu. Şarkta dinî akideler daima bir münakaşa mevzuu teşkil ediyor ve Ekanim i Selâse gibi üçlü birliğe sık sık itirazlar vaki oluyordu. (1)

Şarkın ruhanîleri, meratip silsilesi bakımından şüphesiz Papaların dusunda idiler. Fakat grekçe'nin yardımı ile felsefe ve ilâhiyattaki geniş bilgileri sayesinde ilmen hakikî bir üstünlüğe malik idiler.

Şarktaki dinî ihtilâf ve kavgalar Arius, Nestoritis ve Eutychès mezheplerini doğurdu. Adana Aparıyası (ruhanî daire) ile Antakya kilisesi Eutyachès mezhebini diğerlerine nazaran doğru buldu.

Adana Aparıyasının mezhebî vaziyetini an-

(1) — Lavisste et Rambaud, Histoire Générale, 1, 209 - 209 Paris 1934; türkçe tercümesi R. Tarih . : Umumi, S. 314 - 316, Is, 1334 ve yeni tab'i . : 234 - 245 Is, 1928.

Bazı yerlerde de boylu ve siktirler. Makileri meydana getiren çalıların ve bodur ağaçların en önemlilerini yeşil meşe, mantar meşesi, bodur meşe gibi meşe cinsleri, defne, mersin, katırtırnağı, kocayemiş, yabancı zeytin, ardeş, süpürge çalıdır. Aralarında bazan bodur hurmalara da rastlanır. Makiler arasında bir çok sarmaşıklar ve parazit bitkiler de bulunmaktadır ki bu bakımdan ufak ölçüde tropikal ormanlara da benzetebiliriz. Kaktüsler " frenk incirleri — Opuntia „ sarı saburlar, öd ağacı gibi bazı yağlı bitkiler de bu bölgede görülmektedir. Çalılıklar ortasında, bazan otluklar açılır. Buralarda nergisler, lâleler, yâsemimler, çiriş otları, lavanta, adaçayı, kekik, nane gibi bitkiler yetişir. Sonra makiler arasında veya birarada toplu olarak Akdeniz ikliminin taniıcı bitkisi olan zeytin sonra portakal, incir, badem, şemsiye biçimli fıstık çamları, halep çamları ve selvi ağaçları da görülür. Makiler deniz seviyesinden daha ziyade 400 ile 500 metre yüksekliğe kadar çıkmaktadır. Asıl ormanlar daha yüksek yerlerde

layabilmek için üç mezhebî kronoloji sırasile mütalâa etmek lâzımdır:

1. Ariamisme, İskenderiye'li Arius (280 -336) tarafından vazedilen bir mezheptir. Hıristiyanlığın ilk zamanlarında ihtilâfa sebep olan mesele hıristiyan monoteizmini nakzeden Ekanim -i selâse idi. (2) " Birbirlerine tekaddüm etmiş ve üçü de aynı tabiat ve mahiyette olan müselles vah-

(2) — 13 ve İsa, Filipus Kayseriyesi taraflarına geldiği zaman kenat şakirtlerinden sordu : Halkın dediğine göre İnanoglu kimdir? 14 Ve onlar dediler : Bazıları Vafkıs Yahya, başkaları İlyu, başkaları da Erenya, şahut peygamberlerden biridir, diyorlar 15 İsa onlara dedi : Ya siz, ben kimim dersiniz? 16 Simon Petrus cevap verip dedi : Sen Hay olan Allahın oğlu, Mesihsin. 17 Ve İsa cevap vererek ona dedi : Ne mutlusun, ey Yunus oğlu Simon, Çünkü buha sana açan es ve kan değil, göklerde olan bakanıdır. 18 Ben de sana dersim ki : Sen Petrususun, ve ben kiliseni bu kayanın üzerine kuracağım; ve ölüler dirisünün kapıları ona yemiyecaktır. (İncil, Matta, XVI, 13-18) : Lavisste et Rambaud, 1, 205-207; Tarih-i Umumi, 242, Is, 1928.

tutunurlar. Ormanlar eğer arizi bir sebep yoksa 500 ile 600 metre yüksekliiden başlar ve torss dağları üzerinde 2400 metreye kadar çıkarlar. Toroslarda muhtelif meşe ağaçları, ardeşler, kayın ağaçları, sedirler, muhtelif çam cinsleri (sarı çamlar, katran ağaçları) köknarlar ve lâdinler gibi ağaçlar görülmektedir. Bilhassa en çok çam ağaçlarına ve bunların cinslerine rastlanmaktadır. Hülâsa : Adana ve civarının bitki örtüsü üzerinde verdiğim izahatımdan anlaşılacağı veçhile iklim ve bitki örtüsü yekdiglerine çok bağındırlar. Binanaleyh Adanadaki bitki örtüsüne bir coğrafyacı gözü ile bakarsak iklimin derhal Akdeniz iklimi olduğunu çıkartmış oluruz. Bu bakımdan bitki örtüsü bir yerin ikliminin ifadesidir neticesine varmış bulunuyoruz.

V — Adanada akarsular ve Rejimleri — (Bu bahsi ikinci makalemde Halkevimizin Dergisinde yazacağım. Bu suretle fizikî coğrafya bahsi toplu olarak bitmiş olacaktır.) SEYFİ ALPAN

daniyete .. (3) akıl erdirmek hakikaten müşkül idi. Arius, dört İncil de oğlun babaya tabii gibi göründüğünü düşünerek ekanim-i selâseyi tamamen kaldırmak istemişti (4).

Arianisme, Hıristiyanlığı ikiye ayırınca İmparator Kostantin siyasi gailelerden korkarak İznik Ruhani Meclisi'ni topladı Meclis " İznik ilmi hali — Symbole de Nicée .. denilen düsturu vazetti. bu düstur, halen katolik kilisesi itikatlarının esasıdır. Düsturda : " Biz her şeye kadir bir allaha, allahın oğlu olan allah Yesu'a ve Ruhül-kuds'e itikat ederiz; evvelce allahın oğlu yoktu ve allahın oğlu allahın cisminden değildir diyenleri yalancılıkla ithham ederiz.,, deniliyordu. (5)

Fakat İznik ruhani meclisininin bu kararı Arius mezhebinin bilhassa Şarkta yayılmasına mani olamadı.

2 — Nestorianisme : Bu mezhep Kostantiniye Patriki Nestorius (380 — 440) un vazettiği bir mezheptir. Bu mezhebin esası İsanın insan olduğu, biri ilâhî, diğeri insanî iki tabiatı haiz bulunduğunu Meryem'e " allahın anası .. değil, fakat " İsanın anası .. yani bir " insanın anası .. demek lâzım geldiğini bildirmekten ibaret. (6) Ayasluğ Ruhani Meclisi (431) Nestorius mezhebini kabul edenleri takip etmiş ise de salikleri Urfa cihetlerine çekilerek büyük bir sebat göstermişlerdir. Bir kısım nestoriler İran'a iltica ve mezheplerini orada yaymaya çalışmışlardır.

3 — Eutychnianisme : Efes konsilinden sonra nestorilere karşı bir reaksiyon neticesinde yeni bir mezhep doğdu. İskenderiye'li Gyrille'nin taraftarları İsadaki insanî tabiatın ilâhî tabiat içinde kaybolduğunu ileri sürdüler.

Bu doktrin, Monophysisme, sâlikleri de Monophysites ismini aldılar. Adana Aparhıyası ile Antakya Rum Patriklığı Monophysism'e saliktiler Menophysisme, İskenderiye Patriki Dioscore ve İstanbul Manastır reisi Eutyches zamanında terakki etti. Fakat Papa büyük Leon I. ile İstanbul Patriki bu yeni mezhebe muarız idiler, Dioscore'un ısrarile imparator 449 Efes konsilini topladı. Tarihte bu konsile 'Efes Şakaveti .. ismi verildi. İskenderiye nophysites partisinin reisi olan Dioscore, muhaliflere Eutyches doktrini, yani monophysisme'i kabulleri için tayzikte bulundu. Adana Aparhıyası ile Antakya'da kabul edilen monophysisme, ortodoks doktrini oldu, muhalifler mahkûm edildiler. İmparator konsilin kararlarını tas-

(3) Lavissee et Rambeaud, Tarih - i Umumi, s. 50 No 1 Is. 1334.

(4) Aynı eser, s. 50, No 1, Is. 1334.

(5) " " " " " "

(6) A. A. Vasilev, Histoire d l' Empire Byzantin 1, 125 an türkçe tercümesi : Bizans İmparatorluğu Tarihi, 1, 123, Ankara, Maarif Matbaası. Lavissee et Rambeaud, Tarih - i Umumi 1, 123. Charles Diehl, Histoire de l' Empire Byzant in, 20 — 26 Paris 1914; türkçe tercümesi, Bizans İmparatorluğu Tarihi, 23 — 26

YAŞAMAK

Bir akşam vakitsiz çatlar tohum,
Sütbeyaz ninniler vadeder ırmak.
Ve bâkir tüveycinde bir gelincigin
Güzeldir arılar gibi yaşamak.

Gün aşırı, dallardan dökülür yağmur,
Düşünmek için uyanır fidan.
Çocuğum, burada cana daha yakındır
Uçan kuşlar, münis tabiat ve insan..

Ziya Salim TALAY

tik etti ve toplantının umumi mahiyette olduğunu tanıdı; fakat bu hal kiliseye sulhu temin edemedi. Teodos II öldüğü zaman (450) gayet vahim bir dini bühran imparatorluğu tehdit ediyordu. Eutyches taraftarları Palestin ve Suriye'ye yayılarak ahali ve rahipler arasında isyanlar vukuuna sebep oldular. Kendilerinden Piskoposlar tayin ederek diğerlerini tart ettiler. İmparator Trakyalı Léon (457 - 474) monophysites'leri ortadan kaldırmaya uğraşmakla beraber muvaffak olamadı. İmparator Zenom'un Hén Oticon adlı fermanı karışıklığı attırmaktan başka bir işe yaramadı. Eutyches taraftarı olan Kostantiniye patriki Acaçi — os papa Feliks III. ile münasebeti kesti ve bu tefrika ancak 519 tarihinde sona erdi. (Vasilev, Bizans. Imp. Tarihi, 1. 130) Lavissee et Rambeaud, Tarih — i Umumi, ilk tercümesi, s. 133

İmparator İustinyen, dini siyaset takip ettiğinden uzun gecelerini Piskoposlarla birlikte mukaddes kitapları mütalâa ile geçirirdi. Allahın İsada tecellisi gibi meseleler hakkında eserler kaleme alır, rafiziler aleyhinde talimatnameler vücuda getirirdi. Kadıköyü konsilinin kararına rağmen adetleri pek çok olan monophysites'ler Teodora'yı taraftar kazanmışlar ve o vasita ile imparator üzerinde tesir icrasına başlamışlardı. İustinyen, İskenderiye ve Kostantiniye de monophysites olduğunu belli etmeyen üç rahip tayin etti. (Lavissee et Rambeaud, ikinci tercüme, 123.) Bu karışıklıklar ancak İstanbul konsili ile sona erdi (5537). Fakat Eutyches mezhebi Suriye ve Elcesire'de baki kaldı. Hatta halen Ermeni, Kıbtî ve Habes kiliselerinin esas itikatları bu mezhepten alınmıştır. (Lavissee Tarih — i Umumi eski tercümesi s. 133).

Müteakip yıllarda da Adana Aparhıyası ile bunun merkezi olan Antakya Rum Patriklığı monophysism'i kabul etmiştir.

Adana Aparhıyası'nın merkezi olan Antakya Rum Patriklığı diğer Petrikliklerden eski olduğu halde sonradan üçüncü ve dördüncü derecede kaldı. Resmî dilde Antakya Patriklığı " Antakya. Şam ve tâbileri Patriklığı .. diye anılır. Kilise dualarında ise Antakya, Suriye, Arabistan, Kilikya, İsvriya, Mezopotamya ve bütün Anadolu Patrik-

ATA SÖZLERİ

— 47 inci sayıdan devam —

Cemal Oğuz ÖCAL

- O -

- 1859 — Olağan şeyler.
1860 — Oldum olasıya.
1861 — Olmaz, olmaz deme, her şey olur.
1862 — Olmaz, olmaz deme; âlemi imkândır bu...
1863 — On parmağından on hüner akar.
1864 — On para etmez.
1865 — Otururken düşünmiyen, kalkarken ayıplanır.
1866 — Osurmadan kokmaz.
1867 — Oşt denmiyen yere hav denmez.
1868 — Olmıyacak duaya amin denmez.
1869 — Olacak oğlak bokundan belli olur.
1870 — Oldu olacak, kırıldı nacak.
1871 — Olanla ölenin önüne geçilmez.
1872 — Odun odunu kırar, yiğit kendini

yorar.

- 1873 — Oğlum seni yetirdim, bıyığını bitirdim; sen o dağa, ben bu dağa !..
1874 — Oynamasını bilmiyen yer beğenmezmiş.
1875 — Oynayamiyan gelin, yerim dar dermiş.
1876 — Oruspunun hayrı olsa, kendine olur.
1877 — Olan dört bağlar, olmiyan dert bağlar.
1878 — Olmıya devlet cihanda bir nefes sıhhat gibi.
1879 — Olmaz, olmaz deme, olmaz olmazl.
1880 — Ot, içinden tutuşur.
1881 — O çamlar bardak oldu.
1881 — Ortak gemisi yürümüş, Ali gemisi yürümemiş.
1883 — Ok yaydan çıkar.
1884 — Olan oldu, biten bitti.

— DEVAM EDECEK —

liği denir. Bazı itikada göre Adana Aparhıyası merkezi olan Antakya şehri " Cenabı hakkın en büyük şehri ", lakabını haizdir. Bu şehir, Saïat Pierre tarafından takdis edilmiş ve derecesi İsmıt ve İstanbul konsillerinde tayin kılınmıştır.

Adana Aparhıyası'nın merkezi olan Antakya on Aparhıya ile 350000 kişiye nazaret eylemektedir; fakat Şarkta katolikliğin yayılması üzerine bu miktar 250000 ne inmiştir. (Tarih - i Osmanî Encümeni Mecmuası cüz XXII 1309

Antakya Patrikliği İstanbul ve Kudus patrik haneleri gibi aynı imtiyaza malik olup Adana, Anavarze, Şam, Sur, Basra, Urfa, Diyarbakır, Bağdat ve Silifke Aparhiyelerine ayrılmıştır.

Adana ile Antakya Rüm Patrikliği bazı mesebbl hususlardan dolayı dikkate şayandırlar:

- 1 — Hıristiyanlık burada kurulmuş ve Kapadokya misyonerleri buradan yola çıkmışlardır.
- 2 — Adana Aparhıyası merkezi, beş Patrikliğın merkezidir.
- 3 — Hıristiyanlık Şizması (ayrılık, Rafizlik) burada baş göstermiştir.
- 4 — 325 İznik konsili üzerine Antakya, Roma ve İskenderiye'den sonra üçüncü Patriklik addolunmuştur.
- 5 — Kadıköy Konsil'inde Adana Aparhıyası'nın merkezi olan Antakya Roma, İstanbul ve İskenderiye Patrikliklerinden sonra IV. derecede bir mevki aldı.

kenderiye Patrikliklerinden sonra IV. derecede bir mevki aldı.

6 — Hıristiyanlık mezhepleri için Adana Aparhıyası merkezinde bir çok mühim konsiller akdedildi.

7 — Monophysistes, Yakubl ve Magrunî gürtültüleri Adana Aparhıyası ile Antakya'da vüs'at buldu.

Adana ve Antakya şizmasının sebebi Kadıköy Konsili kararlarına karşı bu bölgelerde vaki olan itirazdır. (7) Kadıköy konsili, İsa da ilâhî ve insani olmak üzere iki sıfat tanıdığı halde Adana ve antakya sadece ilâhî sıfatını tanıyarak ayrılığa sebep oldular.

Adana ve Antakya kiliseleri, Nestoriliğin aleyh tarî göründüler. Çünkü Nestorius taraftarları, İsa'ya iki zat ve iki sıfat izafe eylemek suretile itikat ediyorlardı. Hülâsa Adana ve Antakya kilise İsa'nın yalnız ilâhî sıfatını tanıdığından monokhy-sistes adını aldılar. Yakubiler, Mısır kıptileri, Ermeniler ve Mariniler monophysistes'dirler.

ŞEVKI BERKER

(7) Kadıköy Konsili Sainte Euphémie kilisesinde mezbuz içtima ve müzakerede bulundu. Bu konsile 630 piskopos tarafından İmparator Marcera ile zevcesi Lalichie de içtimada bulundu.

ADANA TARİHİ YAZILIYOR...

Nurettin ÜNEN

Görüşlerin bundan evvelki sayısında, Halkevi Tarih ve Müze kolu üyeleri tarafından Adana Tarihinin yazılacağını bildirmiştik.

Şehrimizdeki Tarih öğretmenlerinden 6 kişilik bir gurup, (Halkevi Reisi Eczacı Hasan Basri Arsoyun teşvikile) çalışmaya başlamıştır.

Yazılacak eserin ön planını teşkil edecek olan coğrafi bilgiler, öğretmen okulu coğrafya öğretmeni Seyfi Alpan tarafından hazırlanmaktadır. Diyarbakır Halkevinde de bu yolda başarıları görülen Seyfi Alpan, (kuvvetle hâkim olduğu Fransız dili yardımıyla) Çukurovanın Jeolojisi, Geomorfolojisi durumu ve coğrafyanın diğer kolları üzerinde uğraşmaktadır.

Tarihin bütün devirleri de diğer 5 öğretmen tarafından hazırlanmak üzere paylaşılmıştır.

Erkek Lisesi Tarih öğretmeni Şevki Berker'in arası çalışmalarından ve çok ciddi incelemelerinden büyük sonuçlar elde edileceğine şimdiden inanıyoruz.

Bu muhitin yetiştirdiği Ticaret Lisesi Tarih öğretmeni Seher, Kız Lisesi Tarih öğretmeni Nezihe Tüzün ve Fakülte arkadaşım Hamide Çamurdan'ın Halkevinin çağrısını heyecanla karşılayıp paylarına düşen ödevleri istekle kabul etmeleri, bu yoldaki cesaret ve umutlarımızı fazlasıyla kuvvetlendirmiştir.

Bu gurup, vakfiyelerle ilgili bulunan Vakıflar Md. Osman Yalçın'ın ve Müze Md. Naci Kum'un bilgilerinden de faydalanmayı ihmal etmemektedir.

Şimdilik bu kadar dar bir kadro ile işe başlayan elemanların çalışmaları ilerledikçe, verimleri çoğaldıkça diğer Tarih öğretmenlerinin ve Çukurova tarihiyle uğraşmakta olan değerli kimselerinde yardıma koşacaklarını umuyoruz. Daha şimdiden, Ramazanoğlu ailesinden olup Düveli İslamiyeye kaynak veren Niyazi Ramazanoğlu ile eski maarifcilerden olup muhitte tarihî araştırmalarıyla ün alan ve İçel tarihini yazan Mersin Müftüsü Sait Uğurdan da yardım vaadi alınmıştır.

Ayrıca, Halkevi ve Ramazanoğlu kütüphanelerinin el yazması Arapça ve farsça eserlerini tetkik ve tasnif hususundaki ricamız da Sait Uğur tarafından müsait bir şekilde karşılanmıştır.

Halâsa, Çukurovanın her devre ait sembolik

değerleri açıklanacaktır. Çukurovanın medeniyet hazinesine eklediği karakteristik izler yeniden canlandırılacaktır.

Biraz da, şahsiyetlerine ait görüşlerimizi bildirdiğimiz bu elemanların çalışma sistemlerini, kararlaştırdıkları metodoloji şeklini anlatalım:

I — Şehir tarihlerinin genel tarih çerçevesi içinde mütalâa edilebileceği esasına göre, genel tarih kültürünün kolları olup, çukurova ile ilgili bulunan Bizans, İslâm, Megol ilâ. tarihlerinin, bu mevzî olaylar üzerindeki tesirlerini tesbit etmek bütün bu incelemeleri maksada göre derleyip, toplamak..

II — Birinci maddenin yerine getirilebilmesi için kaynakların tesbiti ve bibliografik eserlerin temini..

III — Her üyenin, kendi çalışmalarının verimini görüşler dergisinde neşretmesi.. Bu makaleler yazılacak eserin adeta izahlı birer şeması olacaktır. Etüdlerin neşrinden maksat, ilgililerin tenkidlerinden faydalanmaktır. Çünkü gurup şuna inanıyor, yazılan bir tarih, artık yazılıp bitmiş değildir. O, daima üzerinde işlenmesi, yeni buluşların eklenmesi gereken yarım bir eserdir. İşte bu makaleler tenkidlerle genişleyecek ve kuvvetlenecektir.

IV — Bu işler bittikten sonra, bir Analiz gurubu seçilecek. Bu makalelerin dayandığı kaynakları derin bir vukuf ve dikkatle tahlil ve tenkit edecek, sıhhatlerine kail olduktan sonra bir eser halinde çıkmasını onaylayacaktır.

V — İtikadî melekeden (Esprit Critique) süzgecinden geçecek olan bu sonuçları, tarih sırasına göre tasnif ve terkîp etmek..

Bunu temin için de üçüncü bir gurubun, bir Sentez gurubunun teşkili.. Bu gurup süphesizki tarihî inşayı yapabilecek derecede ciddi bir enfüsiyet, tefekkür ve istidlâl kuvvetine ve üslup sınaatine sahip bulunacaktır. Bu arzu ve kararlar biraz hayali görülebilir. Fakat, kolektif çalışmalarından da bundan daha az bir şey beklenemez. Maksat, seyyahlara yarıyacak basit bir broşür çıkarmak olsaydı, her hangi bir arkadaş bu işi kısa bir zamanda başarabilirdi. Fakat bilhassa geçenki yazımızda da bildirdiğimiz gibi, muhtelif milletlerle ve bir çok önemli olaylarla ilgili bulunan Çukurovanın, kaynakça çorak ve kurak varlığında geçmişi canlandırmak, yaşatmak tek kişinin kârı değildir.

Bir Köy Oyunu Notları

" CANLI YAZI, AKSESUAR, VE BÜRO — BORU MES'ELESINE DAİR. "

Abidin Dino

Gideceğimiz Köyün illetini öğrendik : Kumar Derhal tertip ettiğimiz oyunun vak'aları bu mevzu ile alakadardır.

Hep beraber oyunun iskeletini tesbit ettik. Pratik gaye hususunda anlaştık.

Ezcümle hedeflerden biri; buğdayı teslim işinin teğviki, kantar ve memurların çoğaltılacağını anlatmaktır.

Makale okunur, Konferans dinlenir, Köy oyunu hem dinlenir hem seyredilir.

İkna etme kabiliyeti iki mislidir.

Vak'adan bahsetmez, vak'ayı yaşatır.

Fikren tek merkezden hareket edecek yüzlerce " canlı yazı ", ekiplerinin göreceği iş ne radyo nede gazetenin harcıdır.

Hayal mi? Belki de basit bir teşkilât mes'ele-si.

Sinema bile bu vasitadan daha az müessir olabilir. Zira her köyün hususiyetine intibak edebilecek mütahavvil filmler tasavvur etmek mümkün değil.

Bence " canlı yazı ", — Köy oyunu — ihtiyacımızın hakiki karşılığı.

Şüphesiz Üniversiteye ve Operaya ihtiyaç var, Köy enstitülerine ve Köy oyunlarına olan ihtiyacımız, bu ilk iki müesseseden az değil.

İşte bu keyfiyet ve şimdiye kadar yapılan teşebbüslerin verimsiz kalışı, bize birlikte çalışmayı zaruri kılmıştır. Bu türlü çalışmalarından alınacak randman ise organizasyonun kudretine bağlıdır. Zamanı kısaltmak, hatayı azaltmak için bir çok kişi, bir kişi gibi çalışacaktır. Adana, aydın bol bir şehirdir. Bu aydınları birleştirmek, tek kişilerin ayrılmaları sarsılmıyacak şekilde perçinleştirmek lâzımdır. " Adana tarihini yazma komitesinin en önem verdiği madde ; muhitin ezeli Türklüğünü belirtmek, Hatay davasında bile ileri sürülen ikiliklerin, ayrılıkların irki bir mahiyeti olmayıp, lâik idareimizin hiç bir değer vermediği mezhebî ayrılıklar olduğunu isbat etmektir.

Netice: Hasan Basri Arsoy'un Halkevi reisi sıfatıyla memlekete vereceği en müsbet eser, Adana tarihini yazılmadığını sabit bir fikir haline getirmiş olmasıdır. Onun bu yüksek ilgisini benimseyen ve üyelere büyük kolaylıklar gösteren Evimizle Muamelât Şefi İlhan Tarusu da şükranla anmak bir borçtur.

NURETTİN ÜNEN

Hareketli mizahın Pir'i Naşide dualar edip yola çıkalm. Trendeyiz, sağda solda boy vermiş buğday tarlaları.

Temsil kolu şenliğine başlamış. Davul ve şarkılar trenin gürültüsünü sönük bıraktı.

Temsili düşünmüyoruz, fakat aktörün, kalabalıkla karşılaşmasından evvelki, kendine has hafif heyecan hissedilmez olur mu?

İste ineceğimiz istasyon. Geldik.

Şimdide araba seyahati. Uzakta bizi karşılamağa gelen köy halkı.

Bayrak, zurna, davul şırıyan Köy çocuklarının kalabalığı, gelişimiz enikonu bir hâdise. Yeknesak günlerin ortasında nihayet bir hâdise. Arabacı hatırlıyor;

" Üç sene evvel gelmişsiniz, ben askere gitmeden. "

Köycülük kolunun âzâları kendi çantalarından seyyar sergilerini çıkarmakla meşgul. Biz temsil için münâsip bir yer arıyoruz. Kazıklar yere çakıldı, valizlerimizden bir takım ipler, perdeler çıktı. Köy çocuk ve delikanlıları bu hazırlığı takip etmektedir.

Valizlerimizden bir kaç sakal, bir yeşil cübbe çıkınca heyecan artıyor. Tiyatro aksesuarı şüphesiz ki temsile hususî bir ehemmiyet verir. Hokkabazın boru şeklinde siyah şapkası, beyaz eldivenleri ve esrarlı değneği temsîl âyininin muhakkak ki aksesuarı kadar manidar değil.

Meçhul bir işte kullanılacak şu veya bu eşya bir valizin içinde birleşince eşyâlar arasında mükâleme başlar, bu böyle olmasa herkez valizin üstüne bu kadar merakla eğilirmiydi?

Hazırlık ilerledi. Aktörler seyirciler kadar merakta.

Vak'ayı bilmeleri Kâfi değil, vak'anın nasıl cereyan edeceğini merak ediyorlar.

Sorduk sorduğumuz, Köyde " eski usul oyunlar ", bilen var mı? " Hacı bilir ", dediler. Garib şeydir. Her köyde muhakkak bir veyâ bir kaç aktör bulunur. Yok zannedilse bile kendini anlamamış bir aktör muhakkak vardır, belki başka bir meslek seçmiştir, belki muhtar, belki kahvecidir fakat aldanmayın, söylediği yalana inanıyor inandırıyor aktördür.

Hacı ile konuştuk, anlaştık. " Denk ", olan arkadaşları yokmuş.

" O halde bizim çocuklarla oynarsın ", dedim.

Adana Halkevinin

BİR AYLIK TARİHİ

İlhan TARUS

KONFERANS :

Mayıs ayı zarfında Halkevinde aşağıdaki konferanslar verilmiştir :

1 — 5. Mayıs. 943 Çarşamba günü Kız Lisesi Edebiyat öğretmeni Bayan Belkis Zincirkıran tarafından (Halk Edebiyatı).

2 — 12. Mayıs 943 Çarşamba günü Dr. Süleyman Kuntalp tarafından (Cinsiyet terbiyesi),

kabul etti.

Neler yapacağız, kimbilir.

Akşam oldu. Yemek yendi. Fenerler taktıldı. Kurduğumuz siyah perde önünde büyük bir kalabalık toplanmış. Perdenin arkasında hiç bir şey yok. Ortada oynıyacağız.

Fenerleri yerleştirelim;

Mütattan başka bir şekilde asılmış ışıklar.

Mütattan başka bir şekilde toplanmış bir kalabalık.

Mütattan başka bir halde ve yerde cereyan edecek mütat bir hadise (Kumar).

Malûmu yeni gözlerle seyrettirme teşkilâtı :
TIYATRO.

Dönüş yolunda düşünüyorum. Yaptığımız memleket ölçüsünde tatbik etmek için ne lâzım?

Her vilâyette mevcut olan beş altı Kabiliyetli arkadaşı birleştirmek bu seyyar profesyonel nüve etrafında amatör olarak halk evlerinde, mekteplerde ve meslek teşekküllerinde gençler arasında ufak gruplar yapmak.

Baş şehirde bir kaç muharrirden mürekkep bir fikir stratejisi ,, bürosu kurmak. Bizim temsilcilerin dili ile;

— Bir akıl hocası borusu yapmak, desene!

Evet, ve her büyük dert ve me'selede temsil seferberliği; Sıtmaya, Tifüs'e ihmal'e, muhtekire ve her türlü halk düşmanına karşı, "CANLI YAZISININ komedi bombardımanlarına girişmek.

ABDİN DİNO

3 — 19. Mayıs 943 Çarşamba günü Beden Terbiyesi Bölge Başkanı Bay Rıza Salih Saray tarafından (Beden Terbiyesi).

4 -- 26. Mayıs. 943 Çarşamba günü Öğretmen Cemal Oguz Öcal tarafından (Türkçülük),

Adli konferanslar verilmiştir.

TÖREN ; Müsamere ve toplantılar:

1 — 5. Mayıs,943 Çarşamba günü akşamı bir (Halk Edebiyatı gecesi) tertip edilmiş ve öğretmen Belkis Zincirkıranın konferansından sonra Öğretmen Raşit Binöz, Eymen Göknel, Celâl Sahir Muter ve Said Toroman tarafından Halk şairlerinden şiirler okunmuştur. Bundan sonra Muzaffer Özbaran, Cabit Dayı, Ahmet Gülşen, Mahmut Sovarlan ve İzzet Gerçeker tarafından ulusal sazlarla ve sesle halk havaları söylenmiş ve çalınmıştır.

2 — 17. Mayıs. 943 pazartesi günü saat 18 de Şair Ziya Paşanın kabri Halkevi âzaları ve halktan yüz kadar ziyaretçi tarafından ziyaret edilmiş ve kabir başından Halkevi Bandosunun matem marşından sonra Müze Müdürü Bay Naci Kum tarafından Büyük ölünün ruhuna hitap edilmiştir ve öğretmen Celâl Sahir Muter tarafından aynı maksatla bir şiir okunmuştur.

Aynı akşam Halkevi Temsil salonunda tertip lenen Ziya Paşayı anma töreninde Maarif Müdürü Şevket Süreyya Aytac tarafından Şairin hayatı ve sanatı hakkında bir konferans verilmiş ve Öğretmen Vehbi Evinç, Celâl Sahir Muter ve Raşit Binöz tarafından Ziya Paşanın şiirlerinden parçalar okunmuştur. Gece, Halkevi klâsik Müzik ekibinin Ziya Paşanın yazdığı şarkılardan seçilmiş parçaların mürekkep konseri ile sona ermiştir.

3 — 19. Mayıs. 943 Çarşamba günü akşamı Beden Terbiyesi öğretmenlerinin ve Liseler talebesinin iştirakile ve 19 Mayıs Bayramı münasebetile bir müsamere tertip edilmiş, sporculardan mürekkep bir koronun söylediği İstiklâl Marşından sonra muhtelif spor gösterileri yapılmış, günün önemini belirten bir konferans ve Halkevi Temsil kolundan Ali Şen tarafından bir monolog verilmiştir.

4 — 22. Mayıs. 943 Cumartesi günü saat 16 da şehrimiz İsmet İnönü ilk okulu öğretmenlerin

den Bayan Celile Çoskun, kendi sınıfı olan 3 - A talebelerine bir mûsamere verdirmiş ve talebe ve- lilerine hitaben güzel bir konuşma yapmıştır.

Konuşmadan sonra çocuklar türlü oyunlar ve rontlar göstermişlerdir. Bu mûsamerenin davetlileri arasında Valimiz Bay Akif Eyidoğan da hazır bulunuyordu.

(Esas itibarile Halkevine aid olmyan bu güzel toplantıya, vesile olmak ve elden gelen yardımı yapmış olmak itibarile, hareketi, çalışmalarımız arasına memnuniyetle koyuyoruz. Bu mûsamere hakkında Evimiz Muamelât Şefi tarafından (Türksözü) gazetesinde ayrıca bir yazıda yazılmıştır.)

5 — 3. Mayıs. 943 Pazartesi günü saat 18 de Tarih muallimleri arasında bir toplantı tertip edilmiş ve bir çay ziyafeti verilmiştir. Bu toplantıda (Adana Tarihi) hakkında görüşmeler yapılmıştır.

DÜĞÜN ; ve diğer kurumlara ait toplantılar:

1 — Mayıs ayı zarfında salonlarımızda üç düğün töreni yapılmıştır.

2 — 25.5.943 Salı günü, gündüz ve gece Adana Kız Lisesi ve 1 inci Orta Okul, Temsil salonumuzda bir mûsamere vermişlerdir. Bu mûsamerede (1000) kadar davetli vardı.

TEMSİL ;

1. Mayıs. 943 Cumartesi günü (Gerdan köyüne) yapılan gezide (Kumar) adlı köy oyunu.

2— 22. Mayıs 943 Cumartesi akşamı Temsil salonumuzda (Değişen Adama) adlı üç perdelik bir dram ve (Mahçuplar) adlı bir perdelik bir komedi.

3 = 13. Mayıs. 943 Pazar günü akşamı aynı dram ve komedi temsil edilmiştir.

SERGI ;

1 — 1 Mayıs 943 Cumartesi günü Evimizde İsmet İnönü Kız Enstitüsünün Model Resim sergisi açılmış ve 6. Mayıs. 943 akşamına kadar sergi açık kalmıştır. Sergiyi 3000 kadar hemşeri ziyaret etmiştir.

KÖY GEZİSİ ;

1 — Köycülük, Temsil, Güzel Sanatlar, ve Sosyal yardım Şubelerinden 21 arkadaşımız,

1. Mayıs. 943 Cumartesi Günü (Gerdan) köyüne bir gezi tertip etmişler ve 2. Mayıs. 943 Pazar günü dönmüşlerdir. Bu gezi hakkında Arkadaşımız Abidin Dino'nun mecmuasının bu sayısında özel bir yazısı vardır,

KONSER ;

1 — 5. Mayıs. 943 Çarşamba günü akşamı Halk Şairleri Gecesinde Halk Türküleri Ekibimiz tarafından bir hal havalan konserik,

Yenice köyünden Halk Şairi (Gülbaba) tarafından bağlama ile bir nefes konseri verilmiştir.

2 — 12. Mayıs. 943 Çarşamba günü akşamı konferanstan sonra Halk Türküleri ekibi bir konser vermiştir.

Aynı gün saat 16 da klâsik Müzik Ekipimiz Gazino salonunda toplan Maliye memurlarına bir konser vermiştir.

SOSYAL YARDIM ;

1 — 27. 5. 943 Perşembe gününden itibaren 10 gün müddetle, Sosyal yardım kolumuzdan etmek karnesi almış olan (100) kadar aileye ana karne dağıtılmıştır.

ILHAN TARUS

Gelecek Sayılarda çıkacak yazılardan bazıları

NACI KUM :

* Çukurova'da Tarih, Arkeoloji ve Folklor tetkikleri.

ŞEVKİ BERKER :

* Çukurova Halk dilinde kullanılan (ECE) kelimesine dair.

* Adana Valisi Cebbarzade Celâleddin paşa ve Mahmud II. devrinde Diyarbakır ve Halep isyanları.

* Bizans imparatorluğu devrinde (Çukurova)

— Bir seri makale —

OSMAN SÜMER :

* Kargamış.

NACI KUM :

* Adana Ser'i mahkeme sicilleri (Seri.)

SEYFİ ALPAN :

Adana Coğrafyası üzerinde çalışmalar.

HALKEVLERİ DERGİLERİ

<u>DERGİNİN ADI</u>	<u>ÇIKARAN HALKEVİ</u>
Başpınar	Gz. Antep
Çorumlu	Çorum
Doğuş	Karş
Erciyaş	Kayseri
Fikirler	İzmir
Gediz	Manisa
Görüşler	Adana
Halkevi	Eskişehir
Inanç	Denizli
Inan	Trabzon
Karacadağ	Diyarbakır
Karaelmas	Zonguldak
Kaynak	Balıkesir
Konya	Konya
19 Mayıs	Samsun
Taşpınar	Afyon
Türk Akdeniz	Antalya
Ön	Isparta
Uludağ	Bursa
Yenitürk	Eminönü
Halkbilgisi Haberleri	Eminönü

NEŞRİYAT MÜDÜRÜ : KEMAL ÇELİK
YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ : VEHBİ EVİNÇ
BASILDIĞI YER : TÜRKSÖZÜ BASIMEVİ
